

¡EN CRISTIANO!

POLICIA I GUÀRDIA CIVIL CONTRA
LA LLENGUA CATALANA

Cossetània Edicions

Memòria del Segle XX - 24

¡EN CRISTIANO!

POLICIA I GUÀRDIA CIVIL
CONTRA LA LLENGUA CATALANA

IGNASI BEA SEGUÍ

Cossetània
EDICIONS

Primera edició: setembre del 2013

Director de la col·lecció:
Josep M. Figueres Artigues

Membres del consell assessor:
Ramon Alberch, Albert Balcells, Joaquim Ferrer, Antoni Furió,
Eugeni Giral, Jordi Planes i Sebastià Serra

© del text: Ignasi Bea Seguí

© de l'edició
9 Grup Editorial
C/ de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Romanyà-Valls, SA

ISBN: 978-84-9034-133-9

DL T 657-2013

PRÒLEG

La pregunta és: com ha sobreviscut la llengua catalana? No és una pregunta banal: els embats, la repressió, l'ús de la força, l'empresonament o la tortura dels parlants, etc. fan que sigui un miracle que la llengua encara sigui viva.

És cert que les forces democràtiques han aconseguit lleis que permeten l'evolució de la llengua i el seu estintolament, i també és cert que la mateixa Constitució espanyola es compromet a donar suport a les altres llengües que no siguin l'espanyol. Però, a la pràctica, el català continua estigmatitzat, en especial per part de les forces de seguretat espanyoles, i el cert és que continua havent-hi víctimes pel fet de parlar la llengua pròpia en determinades ocasions.

Llegir aquest llibre és especialment corprenedor. Perquè, del 1996 al 2012, es relata el cas de persones la majoria de les quals no són ni militants ni lluitadors ni persones amb una missió política: són gent corrent, com vostès i com jo, que fem la nostra vida i que creiem que, estant garantit per llei, l'ús de la nostra llengua no pot ser castigat. Són tretze testimonis que es

veuen de sobte humiliats, vexats, insultats, empresonats i colpejats pel mer fet d'haver emprat el català. Que les forces d'ordre de l'Estat, que paguem entre tots i que tenen per missió defensar-nos, ens maltractin i que diguin coses com que la nostra llengua “es de paletos”, que “ni siquiera es una lengua” o que és “de mala educación hablarla”, i que això passi avui, mentre uns quants fantasmes s'omplen la boca del respecte a la llei, de la Constitució i de la democràcia és especialment enervant.

Ignasi Bea ha fet una feina admirable: després de tanta bibliografia sobre la repressió del català, ha aconseguit el que la majoria dels textos de denúncia no ha pogut fer: commoure el lector. I no sols això, sinó que permet que els lectors joves es facin una idea aproximada del que hem viscut els grans i del significat de l'expressió *resistencialisme lingüístic*.

En una famosa citació de Joan Fuster, pertanyent a *Nosaltres, els valencians* (1962), diu: “L'Estat jacobí no farà mai cap concessió *motu proprio* a les llengües no oficials dels pobles que enclou. Les concessions en tal sentit, caldrà arrencar-les-hi, i això ha d'ésser a través d'un acció civil coordinada i lúcida.” Bé: la nostra ja és una llengua oficial, però continua ben viu, en les forces d'ordre públic, que és una llengua “inferior” i, la nostra, una cultura “de pie de página”.

Totes les llengües que han desaparegut i les que estan en perill d'extinció han passat per aquest procés; algunes, tot i la voluntat d'exterminar-les, han sobreviscut. Tal és el cas del txec. L'escriptor txec Jaroslav Hašek, en aquella extraordinària novel·la titulada *Les aventures del bon soldat Svjk* (1920), diu, a propòsit de la suposada superioritat de l'alemany sobre el txec:

“En aquella època [Imperi romà], al comandament de l'exèrcit hi havia una llengua única, igual que aquí ara! Els oficials romans ja ensenyaven als soldats què passava si es posaven a parlar en etrusc.”

A nosaltres, ningú no ens salvarà la llengua, excepte nosaltres mateixos. Els fets ho mostren cada dia i aquest llibre ho demostra més enllà de qualsevol dubte raonable, per dir-ho en llenguatge forense. No tenim armes, ni les volem tenir, creiem en la democràcia i volem obeir les lleis: som escrupolosos, civilitzats i (ai!) algun cop mesells. Tenim però una arma de provada eficàcia: la tossuderia. Així doncs, la pregunta que feia al principi, com ha sobreviscut la nostra llengua?, des dels decrets de Nova Planta fins a Franco, té com a resposta la tossuderia dels parlants. Hi ha un cop més un clar paral·lelisme amb la lluita de les dones. Sense armes, sense vessar altra sang que la de nosaltres mateixes, hem fet passos enormes i estem en disposició de continuar fent-ne: per tossuderia. Tenim lleis igualitàries, però la mentalitat de domini de l'home sobre la dona amb prou feines ha canviat. Hem de continuar essent tossudes.

Tinc la impressió que quan un país en conquereix un altre, en el país conquerit es donen tres menes de reaccions, i per tant, tres classes de ciutadans: primer, els qui s'apunten amb alegria i energia, tot seguit, al carro dels vencedors (els sipais), i que, al llarg del temps, arrossegant un sentiment de culpa que neguen amb ferotgia, esdevenen més papistes que el papa i són els més hostils a la seva pròpia pàtria i a la seva pròpia llengua; segon, la gran majoria de ciutadans innocents, que no volen embolics i que fan la seva feina i, si els comminen a canviar de llengua, ho fan, i ter-

cer, una minoria de lluitadors i intel·lectuals que miren d'organitzar-se i de desvetllar un sentiment de dignitat en la massa de la població innocent.

Ara i aquí penso que aquesta minoria ha connectat de debò amb la majoria. Les forces més malhumorades de l'Estat i l'agressivitat dels colonitzats, els sipais, n'han pres bona nota. No en tinguem cap dubte que s'incrementaran les agressions a la llengua i que s'atacarà l'escola i les reivindicacions massives. Només ens queda "l'acció civil coordinada i lúcida" de què parla Fuster. I llibres com aquest ajuden, ajuden molt, a aconseguir-ho.

ISABEL-CLARA SIMÓ

¡EN CRISTIANO!

Fa uns quants mesos un nou cas ocupava les pàgines dels principals diaris principatins. Un jove advocat arribava a l'aeroport del Prat per anar a Madrid per motius acadèmics. Però el seu viatge acabava massa aviat, tot just després de passar dues vegades pel detector de metalls, perquè, quan uns agents de la Guàrdia Civil es van adreçar a ell, va respondre en català. A partir d'aquí, escalada verbal i exigències dels agents perquè els parlés en castellà. Després de la intimidació verbal, agressió física en una sala propera. Cops i insults al·lusius a la seva persona i el seu país. El gentilici *polaco* també es fa present a la sala. Unes hores més tard, després d'anar al CAP a fer-se una revisió mèdica per acreditar l'agressió diu, enormement trasbalsat i amb la veu entretallada, que ha estat pitjor l'abús de poder i la humiliació que no pas l'agressió física.

El ministre de l'Interior, Jorge Fernández Díaz, el mateix Fernández Díaz que en una manifestació contrària a la LOAPA el 1982 va fer empresonar durant mes i mig sis persones —llavors era governador civil— per dur una pancarta amb el lema “independència”

sota acusació de delictes de rebel·lió, nega els fets rotundament. La delegada del govern central a Catalunya, María de los Llanos de Luna, que en un acte recent al Círculo Ecuéstre destacava “l’enorme afecte que els catalans tenen cap a la Guàrdia Civil”, assumeix al peu de la lletra l’informe de la Guàrdia Civil i també nega categòricament qualsevol actuació irregular. Assumptes tancats. Malgrat tot, però, el denunciant seguirà fent els passos necessaris per arribar fins al final.

Si fem memòria, segurament ens vénen al cap notícies similars d’arreu dels Països Catalans. En qualsevol cas, cada cert temps en trobem alguna referència als mitjans de comunicació. Algú denuncia que ha patit una agressió lingüística per part de la Guàrdia Civil o la Policia Nacional, sovint en aeroports i comissaries. Declaracions, denúncies creuades i uns quants dies de notícies. Cartes d’opinió als diaris en què diverses persones asseguruen que han viscut alguna situació similar. Entitats en defensa de la llengua demanen responsabilitats i algun grup polític denuncia els fets i exigeix explicacions al Parlament. La resposta quasi sempre és la mateixa: es posa en dubte la versió del denunciant i els agents en surten més aviat benparats. Anunci d’obertura d’investigacions que es tanquen ràpidament o de les quals no se sap mai més res. En alguns casos s’arribarà a judici. A vegades els condemnats són aquells qui havien denunciat l’agressió.

Sorgeixen, inevitablement, algunes qüestions: És cert tot plegat? El simple fet de parlar en català amb les forces de seguretat pot desencadenar conflictes que acaben en agressions verbals o físiques, intimidacions i fins i tot detencions? Com pot ser que això passi avui dia, en ple segle XXI? No és cert que la legislació ens

empara i reconeix el nostre dret a parlar en llengua pròpia a casa nostra?

Aquest tipus de casos no són quelcom que es produeixi de manera sistemàtica, com sí que ho és la discriminació lingüística en general. Tampoc no podem parlar de fets aïllats, a causa de la manca de matèria grisa o excessos patriòtics de determinats individus uniformats i amb arma reglamentària. Ni segueixen ordres de l'Estat ni són funcionaris aïllats que se saltin la llei per iniciativa pròpia. Ni una cosa ni l'altra.

La bufetada en una sala d'aeroport, la multa per desobediència després d'un control rutinari sense problema aparent, el fet que un agent acabi dient *polaco* a algú o forci a parlar *en cristiano* després que se li adrecin en català, l'insult, la vexació o l'agressió física, són l'última conseqüència d'un procés. I són diversos els factors que ajuden a crear un clima propici per tal que es produeixin aquests abusos de poder i discriminació lingüística.

En la configuració d'aquest clima hi ajuden els més de tres segles de persecució legal de la nostra llengua i la nul·la voluntat de restitució d'un estat que, malgrat tenir una constitució en què reconeix que a l'Estat es parlen altres llengües (des de 1978, abans no), ni tan sols les anomena pel seu nom i en relega l'oficialitat a les respectives comunitats autònomes. Un estat que, tot i que a la seva carta magna parla de la riquesa de les diferents "modalitats lingüístiques" i les qualifica de patrimoni cultural que cal respectar i protegir especialment, no fa cap esforç perquè això es compleixi. Unes lleis que es queden a mig camí a l'hora de reparar l'enorme greuge històric i legitimen en certa manera la imposició.

“NUNCA FUE LA NUESTRA LENGUA
DE IMPOSICIÓN”

MÉS DE TRES SEGLES DE PERSECUCIÓ
DE LA LLENGUA CATALANA

Va ser el dia de Sant Jordi de 2001, a l'entrega dels premis Cervantes, concedits anualment pel Ministeri de Cultura, quan el rei va dir, textualment: “Nunca fue la nuestra lengua de imposición sino de encuentro; a nadie se le obligó nunca a hablar en castellano. Fueron los pueblos más diversos quienes hicieron suyo por voluntad libérrima el idioma de Cervantes.”

Insultants per a qualsevol persona amb un mínim coneixement d'història i reflex d'una profunda i alarmanant ignorància, les declaracions del monarca —ja fa més d'una dècada— susciten, com a mínim, dues reflexions.

La primera és que el cap de l'Estat —i qui li va escriure el discurs— té plenament assumit que l'única llengua de tots els espanyols és el castellà. Ho demostra quan parla de “nuestra lengua” referint-se únicament a una de les que es parla a l'Estat, la majoritària, amb la qual cosa obvia l'evident diversitat lingüística existent i deixa clar que el fragment de la Constitució Espanyola en què es parla d'altres llengües com a patrimoni cultural no és més que paraules buides.

22 *Ignasi Bea Seguí*

La segona, més preocupant encara que la primera, és que les paraules del rei tan sols són el símptoma. El reflex d'una tendència de pensament que reinterpreta la història i qüestiona —quan no la nega categòricament— la imposició de la llengua castellana.

Cal defugir la idea segons la qual aquest corrent de pensament és patrimoni exclusiu de la dreta més reaccionària i de certs sectors mediàtics afins. Professors universitaris, periodistes i membres d'institucions com la Real Academia Española, pretesament progressistes, també hi participen. Determinats sectors de la societat espanyola comparteixen la idea que si bona part dels catalanoparlants han adoptat el castellà durant els darrers segles ha estat, simplement, pel seu interès, en la mesura que formen part de la comunitat lingüística espanyola, sense que hagi existit cap tipus de coerció.

I val a dir que els governants de l'Estat tampoc no contribueixen gens ni mica a revertir aquesta percepció esbiaixada de la realitat. Arran de la polèmica sorgida per les paraules del rei, la llavors ministra d'educació i cultura Pilar del Castillo va dir que “habría que ver cuándo se ha prohibido hablar una lengua en España y con qué intensidad”.

El discurs negacionista no és unívoc, té variants. Hi ha qui creu que la persecució només va tenir lloc durant el franquisme i hi ha qui pensa que, al costat de la forta i generalitzada repressió de caire antidemocràtic que va tenir lloc durant la dictadura, la qüestió de la persecució legal de la llengua seria un assumpte menor.

Però la voluntat de silenciar el passat o despolititzar les anàlisis sociolingüístiques no és el pitjor de tot plegat. El negacionisme és el primer pas d'un procés que acaba denunciant la imposició de la llengua ca-

talana arreu dels Països Catalans. Si hom creu que els catalanoparlants van adoptar lliurement l'idioma de Cervantes, evidentment veurà els intents de restituir i pal·liar l'immens mal causat per la imposició lingüística (lleis de normalització, immersió, etc.) com una imposició.

Així és, doncs, a partir d'assumir com a axioma el fet que el català no va ser perseguit, que es construeixen discursos com el de Ciutadans (C's), es diuen autèntiques falsedats, com que a Catalunya vivim una dictadura lingüística, i es fa el mateix que durant el franquisme. La negació, també, obre la porta a mesures clarament involutives a nivell de legislació en matèria lingüística, com estem veient darrerament arreu del país.

Tanmateix, el cert és que les comunitats lingüístiques mai no abandonen la llengua pròpia per causes naturals o per caprici. El motiu pel qual una comunitat —o una part— abandona la seva llengua cal buscar-lo en les accions polítiques i socials dutes a terme pels grups dominants. I la millor manera de combatre el negacionisme és difondre la història. Durant més de 300 anys la llengua castellana ha estat imposada als Països Catalans i per corroborar-ho tan sols és necessari un cop d'ull a la llarga llista de disposicions legals, mesures i lleis que, d'una manera o altra, han perseguit la llengua catalana.

Malgrat els més de tres segles de persecució incessant, iniciada a la Catalunya Nord el segle XVII, continuada amb Felip V i els seus successors, tant il·lustrats com liberals, i culminada el segle XX amb l'intent de genocidi cultural dut a terme durant el franquisme, la llengua ha resistit i avui en dia segueix ben viva.

1. “PARLEZ FRANÇAIS, SOYEZ PROPRES”

La persecució legal de la llengua s’inicia el 1659 amb el tractat dels Pirineus i els primers a patir-la són els ciutadans de la Catalunya Nord.

El 1635, en el marc de la guerra dels Trenta Anys (1618-1648), el llavors monarca espanyol Felip IV va declarar la guerra a França. El conflicte entre espanyols i francesos feia que Catalunya esdevingués inevitablement escenari d’operacions i combats, i que les tropes del privat del rei, el comte-duc d’Olivares, s’hi instal·lessin. La presència i l’actuació de les tropes, que cometien tota mena d’abusos i arbitriarietats, van ser la guspira necessària que va encendre el conflicte social i polític latent. La revolta catalana de 1640 va tenir un doble component: social i polític. A una revolta pagesa contra els senyors i les autoritats, com a protesta per la situació de pobresa en la qual es trobaven, s’hi va sumar la revolta de les institucions catalanes contra els intents del comte-duc d’Olivares d’uniformar la monarquia segons les lleis i les constitucions castellanes.

La llarga guerra finalitzà amb el tractat dels Pirineus i Catalunya va pagar un preu especialment elevat per a la pau: la nova frontera entre Espanya i França suposava el desmembrament del seu territori. Així, el 7 de novembre de 1659, Felip IV entregava a Lluís XIV els comtats del Rosselló (amb el Conflent, Vallespir i

Capcir) i part de la Cerdanya. A l'hora de fer el repartiment dels territoris, cap dels dos monarques va mostrar cap intenció de consultar les corts catalanes, cosa que evidenciava el seu absolut menyspreu per la unitat nacional, lingüística i cultural d'aquests territoris. De fet, l'acord va ser amagat als territoris afectats i no es va notificar de manera oficial a les institucions catalanes fins al 1702.

Les conseqüències no es van fer esperar i, encara que a mitjan 1660 Lluís XIV havia promès que mantindria les institucions catalanes del Rosselló, poc després suprimia les corts i l'audiència mitjançant l'edicte de Sant Joan Lohitzune. Al mateix temps, creava un nou òrgan de justícia i govern, el Consell Sobirà del Rosselló, tal com havia fet amb províncies conquerides anteriorment.

Els efectes del tractat també es deixarien veure a nivell cultural. Si bé de manera subtil, des de bon principi s'emprengué el procés de substitució del català pel francès. Un procés en què els jesuïtes van tenir un paper cabdal a través de l'ensenyament: el 1661 Lluís XIV va atorgar a l'orde, de manera perpètua, l'ensenyament de la gramàtica a la Universitat de Perpinyà i, a poc a poc, s'anaren implantant al Rosselló escoles de jesuïtes que feien les classes en francès. D'aquesta manera s'introduí la nova llengua entre la noblesa, el clergat i la burgesia nord-catalana.

Poc després arribaria l'ordenança per promoure el francès a les escoles, i per accelerar l'assimilació i trencar els vincles amb el Principat, a més, es va prohibir als rossellonesos anar a estudiar a les universitats catalanes.

El 1682, la llengua francesa passava a ser un requisit per tal d'accedir a càrrecs públics. A finals de

segle s'intensificava la creació d'escoles franceses a les parròquies i, a partir de 1698, tots els documents del Consell Sobirà passaven a ser en francès.

El 1700, mitjançant un edicte reial, el francès esdevenia la llengua exclusiva en tots els procediments judicials, deliberacions dels magistrats municipals, actes notariais i tota mena d'actes públics, sota pena de nul·litat en cas contrari. El català, doncs, deixava de ser usat per jutges, procuradors, notaris, advocats, etc.

En l'edicte, Lluís XIV deixava clar què pensava de la llengua catalana quan deia que "l'ús del català repugna i és contrari a la nostra autoritat i a l'honor de la nació". Lluny de ser el punt culminant, el document va significar el tret de sortida d'un seguit d'edictes que van anar foragitant el català del terreny institucional, administratiu, cultural i eclesiàstic, per substituir-lo pel francès.

L'actuació de Lluís XIV, tanmateix, no va ser un fet aïllat o fruit d'un especial recel contra la llengua catalana. Les monarquies absolutistes del Renaixement van tenir en comú la voluntat d'imposar una llengua vulgar hegemònica als seus dominis.¹ A França, l'edicte que establia el francès com a única llengua oficial del dret i l'Administració havia estat promogut el 1539 per Francesc I.

LA REVOLUCIÓ FRANCESA

Malgrat situar-se als antípodes del règim que enderrocà, els ideals de progrés i dignitat que preconitzava

¹ Serra d'Or, novembre de 2002, pàg. 19.

la revolució no van tenir com a conseqüència el trencament amb el centralisme a nivell polític de la França de l'Antic Règim. Tot el contrari. La unitat nacional va esdevenir un dels pilars bàsics sobre els quals s'havia de construir el nou ordre polític i social.

En l'àmbit administratiu, l'Assemblea Constituent va abolir les províncies i les institucions que encara conservaven. La Catalunya Nord passaria a formar part del Departament dels Pirineus Orientals i les constitucions catalanes, vigents fins llavors, van desaparèixer.

La voluntat d'uniformitat, però, anava més enllà del sistema de govern. Posar fi a les diferències culturals i avançar cap a la homogeneïtzació nacional passava, ineludiblement, per la qüestió lingüística. Així, si anteriorment les llengües regionals havien estat arraconades progressivament dels àmbits administratius i oficials, la Convenció Nacional es posà com a objectiu l'eradicació de tot allò que no fos francès.

Aquesta no seria una tasca fàcil, perquè, malgrat els múltiples edictes i disposicions que afavorien la llengua francesa, a finals del segle XVIII, el francès era parlat, en el millor dels casos, per una quarta part de la població.²

La imposició del francès, encara que a vegades s'esgrimissin motius com les despeses que suposava traduir les lleis a les diferents llengües, tenia una justificació ideològica segons la qual el francès representava el progrés i la revolució, mentre els *patois* —terme emprat per designar les varietats locals i vulgars del

² Francesc Ruiz, Rosa Sanz, Jordi Solé i Camardons, *Història social i política de la llengua catalana*, pàg. 129.

francès, així com el bretó, occità, basc, català i francoprovençal— simbolitzaven l'endarreriment i la reacció. El nou ordre social i polític, legitimat per l'adhesió popular, tenia en el francès el seu vehicle d'expressió, i les reticències a acceptar els nous decrets només s'explicaven com a fruit de la ignorància i els prejudicis. Les paraules de Bertrand Barère, que arribaria a presidir la Convenció Nacional el 1792, són especialment il·lustratives de la identificació que es feia del *patois* amb l'Antic Règim: “el feudalisme i la superstició parlen baix bretó; l'emigració i l'odi de la República parlen alemany; la contrarevolució parla italià, i el fanatisme parla basc”.³

Amb l'objectiu de revertir aquesta situació, que, com hem vist, consideraven nefasta, s'aprovà l'enviament d'instructors de llengua francesa a les comunes on es parlaven llengües “estrangeres”. Allà, ensenyaven als nens la llengua francesa i la Declaració de Drets de l'Home i del Ciutadà, a més a més de difondre les lleis de la República.

L'actuació de la Convenció Nacional a partir de 1794, que va decretar l'ensenyament generalitzat del francès, estava també inspirada en el “Rapport sur la nécessité et les moyens d'anéantir les patois et d'universaliser la langue française”, informe escrit per l'antic capellà Henri Grégoire i aprovat en la Convenció el juny de 1794. El text, que com el títol indica alertava de la necessitat d'eliminar tota llengua que no fos la francesa, lamentava el gran nombre de ciutadans que la desconeixien en aquelles altures.

³ Informe del Comitè de Salut Pública sobre els idiomes (1794).

ÍNDEX

Pròleg, per Isabel-Clara Simó	7
Agraïments i dedicatòria	11
¡En cristiano!.....	13
“NUNCA FUE LA NUESTRA LENGUA DE IMPOSICIÓN” MÉS DE TRES SEGLES DE PERSECUCIÓ DE LA LLENGUA CATALANA	19
1. “Parlez français, soyez propres”	25
2. La llengua sota domini borbònic.....	31
3. El segle xx.....	41
4. La Segona República i l’Estatut d’Autonomia de 1932.....	49
5. El franquisme. Intent de lingüicidi i resistència	53
6. 1978-2012: els atacs legals a la llengua són més subtils	63

CASOS. POLICIA NACIONAL I GUÀRDIA CIVIL

CONTRA LA LLENGUA	81
Antoni Cuñat, Favara	83
Antoni Mestre, Barcelona - Palma	91
Rosario Palomino, Barcelona	101
Xavi Pons, Ondara	111
Marc Peris, Palma	119
Àngels Monera, aeroport de Girona.....	129
Ferran Giménez, Dénia	139
Saïda S., Palma	149
Simó Colls i Josep Maria Tegido Mallart, Alt Empordà	159
Iván Cortés, aeroport de Palma.....	173
Jordi Carbonell	183
José María Murià	195
EPÍLEG. PAÏSOS CATALANS, 2013.....	203
Bibliografia.....	209
Entrevistes.....	211